

ועדה לחנוך ותרבות

ישיבה ב', כ"ח בניסן תש"ט, 27.4.49

הנוכחים:

אילנית פייגה
אלמליח אברהם
אסף עמי
גורי ישראל
דינכורג בן-ציון
הכרמלי אליהו
כהן רחל
נצר דבורה
פרסיץ שושנה
ציוזלינג אהרן
סמילנסקי יזהר
רזיאל-נאור אסתר
ד"ר בן-יהודה - מנהל מחלקת החנוך.

היו"ר ש. פרסיץ: כדי להסדיר את עבודתנו אנו צריכים לקבוע יום קבוע לישיבותינו. אתמול התקיימה ישיבה של כל יושבי הראש של הועדות. התכרר שכמה ועדות זקוקות לשתי ישיבות בשבוע, וגם אני דרשתי זאת. הושמעו הצעות שונות בנוגע לישיבות השונות וגם הובעו תכניות בקשר לקביעת ימי הישיבות.

הוצעה הצעה לבטל ביום שלישי את ישיבות המליאה כדי לקיים באותו יום את ישיבות הועדות. ההצעה עדיים לא אושרה כי עליה לעבור את ועדת הכנסת. על כל פנים נקבע את יום ד' בשעה 9 בבקר ובכנוגע ליום השני נחליט לאחר שיתברר אם ההצעה הנ"ל התקבלה.

א. ציוזלינג -
מפ"מ - חשוב מאד לדעת מתי תסתיימנה הישיבות ולא רק מתי תתחלנה.

היו"ר ש. פרסיץ: על סדר היום יש לנו שלושה סעיפים: א) צבד הרצאת שר החנוך וכוח; ב) חוק החנוך; ג) מכתב מרכז המורים.

ז. שזר:-
שר החנוך
אני מציע לדון בסעיפים בסדר הפוך. ברצוני לאמר כמה מלים בנוגע למכתב מרכז המורים. הדרישה של המורים כזכור לכם היא בדבר הגדלת הכסים של משכורת המורים. אחרי שכל עובדי הסוכנות קבלו העלאה במשכורת מבסיס של 10 ל"י ל-12 ל"י, דרשו גם המורים, שהם לעת עתה חיים לפי בסיס של עובדי הסוכנות, את ההעלאה הזאת. זה יוצר הבדל ב-120 אלף ל"י לשנה.

היה פה דיון על כך, וחברים הצריקו את
חדרישה. ישנה דרישה שהמורים יעברו לסטטוס של עובדי המדינה. אבל אם
כך או כך המורים טוענים שהם צריכים סוף סוף להשתייך לאיזה שהיא
מסגרת. הדבר הזה הובא לממשלה והוחלט בחיוב. משכורת המורים הועלתה
מחודש זה בעוד 20.000 ליהודת. הועדה צריכה לדעת שהעניין הזה סודר
וחבסיס של משכורת המורים עלה.

היו"ר ש. פרסיץ: אני מצטערת לומר ששאלה הזאת עוד לא

נגמרה, והעניין עוד לא סודר. אנו מודים

לשר החינוך על האינפורמציה שנתן לנו אבל אני בטוחה שבעוד שבוע
שבועיים נזכה למכתב שני בקשר עם העניין הזה. בקשר עם החוק שהוטל גם
על המועצות השונות ועל הרשויות המקומיות. השאלה תתעורר שוב ושוב,
אבל אנו צריכים לשמוח על כך שהיום בתי הספר פתוחים ושאלת השביתה
הוסרה מעל הפרק. אנו צריכים לשמוח גם על כך שהמורים באו בעצם על
סיפוקם בשלב הראשון של הפעולה.

זכור לחברי הועדה שאני הבטחתי להרצות

ז. שזת:
שר החינוך.

בישיבה הזאת על חוקת החינוך, על מצב

החינוך ועל העיקרים שלפיהם רוצים להכניס חוק בדבר חינוך חובה וחינם.
אני החלטתי לפנות לד"ר בן-יהודה ולבקשו שיבוא לפני הועדה, והוא
מתוך ידיעה במקום ראשון את העניינים יספר וידסר על חוקת החינוך.

ד"ר בן-יהודה:
מגהל מחלקת החינוך.

רבותי חברי ועדת החינוך, התבקשתי

כפי ששמעתם על ידי שר החינוך להרצות

לפניכם על קוים כלליים שעליהם צריכה חוקת החינוך להתבסס בעתיד.

בעיקר החלק הראשון של החוקה, שאלה של הטלת חינוך חובה וחינם על

ילדי ישראל בגבולות ידועים.

אינני צריך להגיד לכם, לא רק לשם

נימוס, כי שמחתי על הבקשה הזאת ואני שמח להביא לפניכם את עיקרי

הדברים ולשמוע את חוות דעת החברים. אני אצטרך קצת להרחיב את הדברים

ואת המסגרת מבלי להתרחק מהמטרה העיקרית, להגיע את המסקנות המעשיות.

כולנו יודעים עד כמה שאלת החינוך

היא שאלה שהציבור רגיש לה מאד. היא נוגעת לעצם קיומנו כיום ובעתיד

והיא מצוות דורות לשעבר ודורות לעתיד. משום כך יש להתחיל ב"הנני

העני ממעש" כאשר ניגשים להרצות במקום אחראי כזה על שאלות וקוים

כלליים של החינוך. ברגע הזה מתנבל החינוך לפי שתי חוקות: אחת

חוקת מערכת החינוך של כנסת ישראל משנת תש"ט והשניה פקודת החינוך

של ממשלת המנדט משנת 1933. אני חושב כי ההעתקים הגיעו לידכם

ובודאי הספקתם לעיין בזה אך על פי שכל אחד ידע זאת מקודם.

לחוקת כנסת ישראל ישנה היסטוריה.

לא אעמוד עכשיו על כל ההיסטוריה שלה אלא רק אזכיר פרטים אחדים &

אשר אולי יבהירו קצת את העניין. החוקה הראשונה נכתבה בשנת תרצ"ג,

אבל הועד שמנהל שהוקם לפי החוקה הזאת הכניס בה כמה שינויים.

יצאה מהדורה שניה בשנת תרצ"ז. דעת ממשלת המנדט לא היתה נוחה

מהחוקה הזאת, והתחיל לחץ שנמשך שנים. בשנת תש"ט התקבלה חוקה

מהדורה שלישית מתוקנת והיא קיימת עד עכשיו. יש להודות כי מהדורה

זו הופיעה אחרי לחץ הממשלה אשר איימה בקיצוצי תקציב אם לא יקבלו

את כל מה שהציעה. אף על פי שלא כל דרישותיה התקבלו, אין להכחיש

כי בחוקה הזאת נכנסו תיקונים רבים לגבי הקודמת, מהם לטובת החינוך

ומהם לרעת החינוך. מהם יש כאלה אשר ניכרת בהם יד אשר רצחה באמת

בשיפורים. אבל מהם ניכר הויתור מצד הועד הלאומי ללחץ חיצוני.

זוהי החוקה שלפיה אנו עובדים היום.

פקודת מחלקת החינוך של הממשלה, או פקודת

החינוך 1933 אינה חודרת למעמקי הפרובלימות של החינוך, לא מבחינה

אנושית ולא מבחינה עברית לאומית. היא עוסקת יותר בדברים פורמליים,

ביחסים בין הועד הלאומי ובין הממשלה ויש בה גם כמה תיקונים

ותביעות אשר הועד הלאומי לא סמך את ידו עליהם אבל הוא לא התבקש

על כך ולא נדרש לסמוך את ידו. היא הופעלה והיא קיימת. עד כמה

שקובלים להבא שקויימה חמיד אינני יכול להבטחח לכם.

אין ספק ששתי החוקות הנ"ל עבר זמנן, גם

של פקודת החינוך של ממשלת המנדט וגם של כנסת ישראל. יש לחוקק חוקה

חדשה. לא של כנסת ישראל כי-אם של מדינת ישראל. שינוי השם מחייב הרכה.

כנסת ישראל היתה מבוססת על בסיס אחר, גם על בסיס לאומי אחר, גם על

בסיס סוציאלי אחר ומדינת ישראל יש בה יסודות אחרים.

כאמור, אינני מציע היום טופס חוקה מלא.

את זה צריך יהיה לעבד וזאת תהיה מגילה מקיפה את כל מה שצריך למצוא

בה. ברצוני להשמיע כאן רק דעות יסוד על הקווים הכלליים, לשמוע את

חות דעת הועדה על חוקה זו אבל מבלי לנסח ניסוח פורמלי משפטי.

ועוד הערה מוקדמת. לא אדבר על תכנת החינוך,

אף על פי שאני עושה זאת בצער רב. הייתי גם יותר שמח לדבר על זה מאשר

על שאלות אחרות. כמו כן אינני מתאר לעצמי כי מבטלת החינוך של

ישראל שבאה להגדיר בפעם הראשונה הגדרה מדוייקת את היעוד הלאומי

והאנושי של החינוך במדינה תכיל בקווים כלליים את תכנית החינוך.

אבל כיוון שהתקשתי לדבר היום על שאלות יותר ארגוניות אסתפק בקווים

אחרים הנוגעים לארגון החינוך מסגרתו ומבנהו.

ייתכן כי אחזור על כמה דברים שמר שזר,

שר החינוך והתרבות הירצה עליהם בפעם שעברה. לצערי הרצאה זאת

לא הגיעה אלי, אבל לפי שיחה עם מר שזר התברר כי ישנן איזה תזרות

ועל כך אבקש את סליחתכם מראש.

החינוך כיום מקיף ויקיף גם בעתיד לפי הצעתי

ארבעה שלבים: החינוך אשר לפני בית הספר, זהו השם המקובל בספרות הפדגוגית אצלנו לגן הילדים. השלב השני הוא בית הספר היסודי, אחרי כן בא בית הספר התיכון או החינוך התיכון, ולבסוף החינוך הגבוה.

מלים אחדות על גן הילדים. מכיון שאצטרך להצטמ-

צם רק בשאלות ארגוניות בעיקר אגע רק פה ושם בענין התכנון יש הבדל עצום בין גני הילדים בעולם ובין גני הילדים אצלנו. אנחנו נמצאים באחד המקומות הראשונים בעולם במצב גן הילדים. גם בהיקף, גם במקום שהוא תופס בחינוך ילדינו, גם בתכנון. כדאי לציין שכלפי מדינה גדולה כארצות הברית אנו מתקדמים בצעדי ענק כיחס לגני ילדים. מעטים מאד המקומות בארצות הברית שבהם גני הילדים תופסים מקום חשוב כמו אצלנו, ושם מקובל על כולם גן ילדים בן שתי שנות לימוד מ-4 עד 6. נפוץ יותר גן ילדים של שנה אחת, ואף הוא איננו מוסד מיוחד אלא מוסד מסונף לבית ספר ככתה מחתת למחלקה הראשונה, ונושא עליו שם מיוחד "קינדר גרטן" גם באנגלית. כאשר הרציתי בארה"ב לפני כואי על מקומו של גן ילדים אצלנו היו מלאי התפעלות על הממדים היחסיים ועל יחס הציבור לגן הילדים, ואין להתפלא על כך. תפקיד הגן בעולם הוא אחר. הוא אינו שונה אמנם אבל תופס רק חלק מהצרכים של הגן שלנו. בספרות הפדגוגית של גן הילדים מדוברת על בריאות הילד, הרגלת הילד לסדר, ליחסים חברתיים הגונים, על פיתוח האופי, הדמיון וכן הלאה. פה ושם, בעיקר ברוסיה של עכשיו, מודגש ערכו של גן הילדים כדי לתאחזם לאם לעבוד. אין בשום מקום, גם לא ברוסיה, חובת חינוך בגן ילדים. יש שם גן של ארבע שנים מגיל 3 עד 7, הכולל גם קריאה וכתיבה בשנה האחרונה, אבל אינו כלול בתוך חינוך חובה אשר צדרש מכל אזרח.

אצלנו התביעות האלה אינן מספיקות. לפנינו

יש עוד תביעה אחת העולה על כולן: הקניית הדיבור העברי לילד, אשר גן הילדים הוא הנדבח הטוב ביותר בשביל כך. חשבנו כי פתרנו את השאלה הזאת לפני שנים מספר, אבל כעת היא מתעוררת שוב ביתר תוקף. החלד המבקר בגן הילדים מקבל לראשונה את החוויות הלאומיות שלנו. אין הבית בארץ, יכול גם אם הוא רוצה, ולא תמיד הוא רוצה להקנות לילד את החוויות הלאומיות הראשונות. גם יסודות החג העברי, גם הרשמים הראשונים של חינוך חברתי טוב מקבל הילד שלנו, וצריך לקבל בגן הילדים.

יש לנו איפוא תביעות מיוחדות אשר אין למצוא בשום אומה אחרת. משום כך לא תעזור קריאה בספרות העולמית הפדגוגית על גן הילדים למי שרוצה לאמצא ללמוד את דרכי גן הילדים שלנו.

החינוך בגן הילדים עולה להורים בסכומים עצומים. המספרים שישנם בידי על שנת תש"ט עד היום מספרים על הוצאה של מיליון ל"י של ציבור ההורים בארץ על חלק מגני הילדים שבהם מתחנכים כיום 22 אלף ילדים בגנים ציבוריים. מלבד זה יש לנו כבר כיום גנים פרטיים הקשורים למחלקת החינוך ובהם מתחנכים עוד כ-4 אלפים ילדים. מיליון ל"י עולה רק הרשת הציבורית של גני הילדים. 606 לירות לגן. מלבד 64 אלף ילדים בגנים פרטיים מאורגנים, ומלבד גנים פרטיים שאין לנו אתם כל קשר. יש לחשוב כי הגן עולה כבר השנה לציבור, בין להורים ובין לכספים ציבוריים יחד קרוב למיליון וחצי ל"י.

מי הם המבקרים בגן? יש לציין לשבת ולתהילה שהשכבות הבינוניות, כמובן גם האמידות, מבקרות בגן כמעט ב-100%. אין לנו סטטיסטיקה מדויקת על החינוך בארץ, אבל אין אני חושב שמישהו מאתנו יוכל למצוא בין ידידיו או מכריו משפחות שאינן שולחות את ילדיהן לגן. גם בשכבות הנמוכות יותר מעטים

לקבוע אם ילדה ימשיך את חנוכו עד גיל גבוה או רק יגמור את בית הספר העממי. אם חשבו שהילד ימשיך ללמוד עד גיל מאוחר שלחו אותו כבר בגיל שש לבית ספר שהיה מבוסס על תכנית לימודים של שמונה ואפילו חשע שנים. היו משפחות שהיה ברור להן מראש שלא יוכלו לתת לילדם חינוך עד גיל גבוה. אלה שלחו את בניהם לבתי ספר שנקראו עממיים. היה בזה איפוא משום חלוקה מעמדית וחלוקה חברתית. אצלנו ישלהודות שזוהי זמורה זרה וביחוד כאשר הורתה היא בתרבות שלא כל פירותיה רצויים לנו. גם בפירות הנראים כטובים מסתתר פה ושם משהו בלתי רצוי. הרגום השם הזה, בית ספר עממי, לאנגליה יש בו תוכל לגמרי אחר, באנגליה מאשר בגרמניה. שם בתי הספר העממיים הם דוקא אותם בתי הספר שבהם מתחנכים עלית ידועה של החברה. בארצות אחרות יש לגמרי שמות אחרים לבתי ספר אלה.

שאלה זו קשורה בשאלה אחרת שהיא ידועה בספרות הפדגוגית על בית ספר אחיד. (אין זה מה שאנחנו מתווכחים עליו אצלנו). השיטה של בית הספר האחד גורסת שהחינוך העממי או היסודי מתבסס על גבי החינוך של גן הילדים. החינוך התיכוני בנוי על גבי החינוך היסודי ולא מקביל לו, והחינוך הגבוה בא על גבי החינוך התיכון. אני מציע איפוא שהחוקה תשרש להבא את הטרמינן ביה ספר עממי ותכניס את השם חינוך יסודי. אם נשתמש בשם חינוך יסודי נשקפת לנו שוב סכנה של חיקוי פדגוגי זר. ברוב ארצות המערב וזרה"ב כתוכן מספיק החינוך היסודי בשש שנות לימוד מגיל שש עש שתיים עשרה. המתקדמים שבארה"ב הורידוהו כבר לחמש שנים. במערכת בתי ספר המצויינים לדוגמא בסביבות שיקאגו שבה יושבים מורים ומחנכים מעניינים עד מאד כשדה החינוך נהוג חינוך יסודי של חמש שנים, והכיתה ו' שלנו כבר שייכת לבית ספר תיכון נמוך. הספרות הפדגוגית של ארה"ב צמצמה עד מאד את תכנון של החינוך היסודי. עד השנים האחרונות היתה נפוצה בספרות המיתודית של ארה"ב הסיסמה שיש בה גם יופי ידוע של תפקיד החינוך היסודי:

"שלשת הארים", כלומר, קריאה, כתיבה וחישוב; זה נקרא "שלשת הארים" כי כולם מתחילים באות "אר". על סמך זה מקובלת בספרות הפדגוגית ההצעה של חלוקת שלבי החינוך מבלי להביא בחשבון את גן הילדים למספר 3-3-6. שש שנים חינוך יסודי, שלש שנים חינוך תיכוני נמוך, שלש שנים חינוך תיכוני גבוה. בשבילנו יהיה שלשת הארים המינממום שאין בכלל להביא בחשבון. להגיד אצלנו שתפקיד החינוך היסודי הוא שלשת הארים תהיה זו התכחות היסטורית לתפקיד החינוך היסודי. אצלנו האר הראשון של קריאה אינו ממצה את התכנית, באמרנו שאנו רוצים שילדינו ידעו במידה מינימלית את מקורות היהדות, זה לא רק לקרוא אלא גם לדעת. זה גם להתקרב אל יסודות תרבותנו. אנו מלמדים את התנ"ך ואת ראשית התנ"ך לא כדי לאמן את הילד לקרוא. היינו יכולים למצוא ספר קל יותר, כי אם לדעתוץ הספר הוא המטרה ולא האמצעי.

אצלנו הצורך לדעת את הארץ הוא צורך שאינו יכול להיות כלול בשלשת הארים. אימון ירי ילדינו לעבוד כצורך ראשוני אשר יש להעמידו כצורך חשוב בלתי תלוי באחרים. ואין צורך לדבר על הכרת השבע, ידיעת המולדת, פיתוח רגש האמנות וכו' כי זה מפלה אותנו מן האחרים ועלינו למצוא דוגמאות מתשימות בספרות הפדגוגית. כדי לתת את החינוך היסודי שלנו לילד ~~אשר~~ לא תספקנה שמונה שנים. נחוצות לפחות תשע שנים.

בכינוס מורים רב משקל שהתקיים לפני זמן קצר,

ושלפניו הובאה השאלה באופן מיוחד, אבל גם אחרים שאצלם הסעוררה השאלה שקב החלטה על תשע שנות לימוד בבית ספר היסודי דנו על חוסר המורים. הדבר הובא אחר כך לאינסטנציה ציבורית מוכרת, לוועד החינוך בשנת תש"ז והוא קיבל זאת כהלכה. אנחנו כבר מקיימים זאת. כי החלטה ועד החינוך נחנה זמן מעבר של ארבע שנים שטרם הסתיימו, אבל אנחנו כבר מקיימים זאת. כבר היום נהוגה בכמה בתי ספר כיתה ט'.

רכ/אמ

אף על פי שבכתי ספר עממיים שלנו לומדים הרבה שעות ביום ובית הספר מחקרים על רצון טוב של הילדים, בכל זאת אין שמונה שנים מספיקות כדי להקנות לילד את המינימום שהמורה העברי קבץ לעצמו.

יש איפוא לדבר על חינוך יסודי בן תשע שנים.

אני עובר לשלש השלישי, החינוך התיכון. גם בענין החינוך התיכון אנו נפלים ונהיה נפלים מאומות אחרות אף על פי שבשטח זה יש לנו קוים משותפים יותר עם העולם הרחב. על החינוך התיכון בגרמניה כבר דברנו. הוא ציה כולו נועד לחלק מיוחד של האומה ונעל את שעריו בפני העם הרחב. אינני רוצה להתעכב על זה, אף על פי שהיה רצוי לעשות זאת. אבל אין זה שייך לאותה מסגרת של תכנית שאני מסתייג ממנה היום. מה הם תפקידי השלבים השונים של החינוך? יש דעות מענינות על כך בספרות הפדגוגית העברית דוקא. יש אומרים כי החינוך היסודי צריך לתת לילדים ידיעה של התרבות, ידיעה פסיבית, ובית ספר התיכון ידיעה אקטיבית של התרבות. החינוך התיכון צריך להוציא משכיל עברי בין אם הוא עובד מקצועי ובין אם הוא איש אקדמי; בית ספר היסודי צריך להוציא רק איש היכול לגשת לספר. כל אלה הם גישושים לאותו תוכן המחסימים את ההגדרה בין מטרות החינוך היסודי והתיכוני. כל אלה רוצים להגיד שהחינוך התיכוני צריך כבר לתת בידי הנער אפשרות לא רק לקלוט ולהבין את שיח הדורות כי אם גם לשתף את עצמו בתוך זה.

לדעתי בארץ צריכה להיות אפשרות לאפשר המשך וחינוך תיכוני לכל נער ונערה בישראל. בית ספר היסודי גם ~~הוא~~ עם ההרחבה שניתנה לו לא יזהה את הדור שלנו אלא דורות ההיסטוריים הקודמים. המשפחה העברית לא הסתפקה לעולם בטרמינולוגיה זו לא בידיעה פסיבית, לא באותה ידיעת ספר אלמנטרית שמציעים ~~למנו~~ לחגדיר כמטרת בית הספר היסודי. אנו שואפים לתת לילד העברי ידיעה יסודית בהיסטוריה העברית ובמקורות התרבות העברית. בית הספר היסודי על אף רצונו הטוב אינו יכול לתת זאת.

כולנו יודעים כי במסכת אבות כתוב על תפקידי

הגילים "בן חמש עשרה לגמרא ובן שמונה עשרה לחופה", כלומר, מחמש-
עשרה עד שמונה עשרה האדם לומד. רציפות של תורה, חוקה, מעשים טובים,
אין בה חללים. כמוכן שזה מחוץ ל"הגית בו יומם ולילה" אשר הוא חובה
על כל הדורות.

עלינו לשאוף לתת חינוך תיכוני לכל נער ונערה

בישראל. יש להוציא ספרות מקובלת בציבור על מהות החינוך התיכוני.
אני מתעכב על זה כאן כי הוא חשוב מאד להוצאת המסקנה. המקובל בציבור
הוא כך: חינוך תיכון, אותו חינוך הניתן עכשיו בבתי ספר תיכוניים
כפאץ ובית ספר תיכון בארץ פירושו בית ספר אקדמי המכין את תלמידיו
לבתי ספר גבוהים. יש לנו בחינוך התיכוני שתי מגמות עיקריות: ספרותית
וריאליית. זוהי החפיסה של הציבור על החינוך התיכוני. אם זאת היא
התפיסה לא היינו צריכים לתת לכל נער ונערה בישראל חינוך תיכוני.
אבל חפיסה זו אינה נכונה. יש להבדיל בין בית ספר תיכוני אקדמי ובין
המושג חינוך תיכון. חינוך תיכון פירושו נתינת אפשרות המשך של השכלה
והכשרה לחיים כגיל ההתבגרות של הנער המסתיים בשמונה עשרה. אם נשאר
אם ~~האדם~~ השם בית ספר תיכוני, הוא יכלול להבא גם בתי ספר אקדמיים,
גם מקצועיים, גם של המשך והשכלה בכלל; וכולם כאחד יהיו ספוגים גם
השכלה, לימוד תורה ולא רק מקצוע בבתי ספר מקצועיים, ולא לימוד בלבד
בבתי ספר תיכוניים. חינוך תיכון כזה יש לאפשר לכל נער ונערה. עלינו
למצוא את המקורות הכספיים והתקציביים כדי לאפשר חינוך זה לכל נער
ונערה בישראל.

החינוך התיכוני האקדמי גם עליו יש הרבהדעות.

הרבה דיבורים נשפכו וזרמו ועוד טרם הסתיימה הפרשה. אבל מבלי להתעכב
על כך ציינו וגמרו כבר שאין לדבר על פחות מארבע שנים של חינוך תיכוני
על גבי שמונה השנים של בית הספר היסודי הקיים. עלי להגיד כי אין
מסתפקים בארבע שנים לא מלמטה ולא מלמעלה. אם בית ספר היסודי על
שמונה או תשע שנותיו לא ידע להעביר אליו חלק מאותה דאגה שהיתה

מושלט על החינוך החינוכי, לא תספקנה ארבע שנים. יש אצלנו מקטימליסטים הדורשים להוסיף גם שנת למודים ממעל לבית הספר התיכון האקדמי. אינני מציע זאת לפי שעה. אני גורס לא פחות מארבע שנים. גם בזה אין ספרותנו הפדגוגית דומה לספרות הפדגוגית העולמית. איך כתוב שם "אנו רוצים והם רוצים, לנו יש צרכים ולהם יש צרכים והצרכים שלנו אינם מתמזגים עם צרכיהם הם". אין עוד אומה בעולם שיש אצלה לימוד תנ"ך שאינו כלול לא בלשון לא בספרות ולא במדע, כי אם כלימוד בפני עצמו. דבר זה נעדר בלימוד האירופי, אך אצלנו אינו נעדר ולא יעדר לעולם; גם לתלמוד יש אצלנו יחס מיוחד. עוד לא הגענו למצב שבו נציע שאם ללמוד תלמוד, יש לכלול אותו בספרות העברית. לימוד התלמוד אצלנו הוא גם מבחינת ההיסטוריה, גם מבחינת ההוי היהודי ברכה בפני עצמה ויש ליחד לו מקום מיוחד בתכנית, לא בספרות, גם לא בלשון. אף על פי שיש לו גם זה וגם זה. גם אם ניכנס עכשיו לשלבים שיש להם הגבלה בספרות העולמית אין להעמידנו בשורה אחת איתם. ספרותנו ארוכה וכבדה יותר מאחרות. איננו מספקים בספרות החדשה בלבד. אילו עשינו כך, היינו מסתפקים במספר שנים קטן. אין אנחנו רוצים לספק ידיעה קלושה. גם ההיסטוריה שלנו ארוכה עד מאד, ואין אנחנו יכולים לעשות קפיצה כמו שמציעים מתקופת בן-כוכבא לתקופתנו או מתוך סיבה שיש בהם דבר שווה.

אין לנו יכולים להשתחרר מהצורך בשפה זרה במידה גדולה מאשר כל אומה אחרת. אמנם בזה יש אומות דומות לנו ששפתן הלאומית אינה מספיקה במוכן התרבותי. אנחנו איננו גורסים כי שפתנו התרבותית אינה מספיקה לנו אבל צרכי המדינה וגם צרכי התרבות הכללית דורשים הקניית שפה זרה במידה רחבה יותר מאשר בארה"ב, שם צרפת או אנגליה.

ועוד לפנינו צורך בשפה שלישית אשר אין לנו

יכולים להתעלם ממנה ולא נוכל להתעלם ממנה. זוהי השפה הערבית.

לא צרפת דברתי עליה כבית הספר היסודי אבל גם שם עוד תעלה השאלה

על הפרק. בית הספר התיכוני חייב להקנות לנער את הלשון הערבית. אנשי
עלינו להוציא חוגים רחבים מאד של יודעי הלשון הערבית. באומות העולם
למודה התרבות הלאומית בתכנית של החינוך התיכוני. מחפץ להיסטוריה
תופסים מששית עד חמשית תכנית הלימודים - לימודי התרבות. אצלנו
התרבות הלאומית תופסת משליש של תכנית הלימודים. והמסקנה היא שכאשר
ילדינו גומרים את בית הספר אנו אומרים שילדינו אינם יודעים במידה
מספקת, איננו שבעים רצון מהתוצאות, לא בידיעת מקורות היהדות, לא
בידיעת הלשון העברית וההיסטוריה העברית.

אין איפוא כל אפשרות להשוות את עצמנו אל

האומות האחרות ועל חינוך תיכוני אין לדבר על פחות מארבע שנים.
אל יוציא משהו מסקנה שארבע שנים אלה מספיקות. אולם אם נעביר חלק
מהומר לכיתות ז' ח' של בית הספר היסודי זה יספיק. כחוף ט', יב'
מוקדשות לחינוך תיכוני.

אני עובר באופן מקביל לחינוך המקצועי. החינוך

המקצועי אצלנו מקהבל ביותר. כלומר חינוך נערים למקצוע. אין אני כולל
חינוך של אנשים מבוגרים או של חוגים מקצועיים. חינוך תיכוני מקצועי
רגיל לנוער אחרי גמר בית הספר העממי. גם זה יוכלל בשלב חינוך תיכוני.
הילד העובר את ששלב היסודי יכול לפנות לשני חוגים או אפילו שלשה
או ארבעה: או חינוך תיכוני אקדמי, או חינוך תיכוני מקצועי. חינוך
תיכוני מקצועי קיים בארץ. הוא הולך ומתפשט. ישנם הרבה בתי ספר,
אבל אינם מספיקים. יש בכל תוקף לשנות את מהות החינוך בבית הספר
המקצועי. ייתכן שהמקצוע ניתן בבתי ספר אלה בצורה מספיקה. אם יש
צורך בשפורים הם רגילים. אין כאן מקום למהפכות. אבל במוכן החינוך
בבתי הספר המקצועיים יש לעשות מהפכה. החינוך המקצועי נקרא חינוך
תיכוני מקצועי רק אם נגשים שלשה מעיפים: א) אין חינוך מקצועי בא
בחשבון בגיל זה של נערוה בלי מינימום של השכלה עברית וכללית.

אין תלמיד הגומר בית ספר מקצועי מקבל תעודה אם לא מילא אאת חובת ההשכלה העברית וכללית. ב) אין חינוך מקצועי יכול להיות פחות משלש שנים. יש אמנם בארץ בתי ספר מקצועיים רבים בני שלש שנים, אבל לצערנו יש רבים בניש שנתיים. מטרת החינוך המקצועי לא תושג בבתי הספר אם יוקמו וייקראו מקצועיים ולא יהיו כהם לפחות שלש שנות לימוד. שלש שנים נחוצות גם למקצוע וגם למילוי החובה של השכלה עברית וכללית. ג) אין החינוך המקצועי מקבל ילדים צעירים מבני 15. כלומר אלה שגמרו כתי ס'. החינוך המקצועי קובע במידה רבה את גורלו של האדם, ואינו יכול להיות אפקטיבי על ילדים בני גיל 14. המציאות מוכיחה זאת שלא מעטים מגומרי בתי ספר מקצועיים פונים אחר כך לא למקצוע כי-אם להשכלה אחרת. אנחנו רוצים שהחינוך המקצועי יוציא אנשים המוכנים אחר כך להיהפך לבעלי מקצוע בעלי רמה גבוהה. אין כל יכולת, וגם העוסקים בפסיכוסכניקה מעידים על כך, להוציא מסקנה על ילד בן שלש עשרה וחצי או ארבע-עשרה למה הוא מתאים. אפשר רק לדעת למה אינו מתאים.

יש כאלה הדורשים שהחינוך המקצועי לא יתחיל לפני גיל 16. לי נדמה, וגם בספרות העולמית אין בזה סטייה שחינוך מקצועי מגיל 15 בשלב של מקצועיות בחוץ בית הספר המקצועי עצמו אפשר לתת פחות מקצועיות בשנה הראשונה ויותר בשנתיים הבאות.

אני מבקש שהדבר יהיה ברור. החינוך לעבודה הוא צורך כללי במדינה, חינוך מקצועי אינו צורך כללי. אין אנו דורשים שכל ילד ילמד בבית ספר מקצועי.

גם בחינוך התיכוני האקדמי צריך להקנות ידיעות שיש בהן משום מטרה לאומית כללית בארץ, חינוך לעבודה. כשדברתי על החינוך המקצועי התכוונתי לילדים הבוחרים להתחנך בבית ספר תיכוני מקצועי.

במקום זה ברצוני לנגוע בשאלה צדדית.

כידוע מתחלק החינוך בארץ ישראל בין זרמים אידיאולוגיים. כיום קיימים בחינוך ארבעה זרמים: הזרם הכללי, זרם העובדים, זרם המזרחי, זרם אגודת ישראל. כתוקה הקיימת של כנסת ישראל וגם בפקודת החינוך של הממשלה אין שום סייגים על ענין הזרמים. ממשלת ישראל קיבלה החלטה לתת לזרם הרביעי אותן הזכויות ואותו מעמד כמו לשלש הראשונים, והיום יש ארבעה זרמים. אלא יש שאלה אחת שאני מוכרח לנגוע בה כעת. יש בארץ כבר כיום בתי ספר אשר אינם רוצים להגסיר את עצמם כאחד מארבעת הזרמים. הם בלתי זרמיים. יש בארץ בית ספר עממי אחד, קריית-מוצקין, שמתקיים ברשות הועד הלאומי ויריעתו. מועצת המדינה החליטה שכל בתי הספר צריכים לתת לנו אינפורמציה על קיומם כדי לדעת אם לפקח עליהם. שיכתבו לנו לאיזה זרם הם משתייכים, או לפחות איזו פיקוח של איזה שרם הם מבקשים. קיבלנו תשובות שהם מבקשים את פיקוח מחלקת החינוך. קיבלנו תביעה כזאת גם מבית ספר מקצועי אחד בארץ שטוען שהוא מחנך חינוך מקצועי ואיננו שייך לשום זרם. ייתכן שמערכת לא קטנה של בתי ספר בארץ עומדת להצטרף אלינו ותבקש פיקוח בלתי זרמי. אנו עומדים איפוא בפני עובדה חדשה. עלי להגיד שבחוקה הקיימת אין איסור על פיקוח בלתי זרמי. זאת, והעובדה שהועדה הלאומי הסכים לקיום בית ספר אחד בלתי זרמי משמשת פרצנט. דעתנו היא שלא צריך למנוע דבר זה, וגם אם נרצה לא נוכל. לכן איפשר החוק החדש להביא בחשבון את האפשרות של פיקוח בלתי זרמי. לזרם יש על מה להילחם, ואל כן קיבל זכות של עמידה מכרעת מידי ועד ציבורי של הזרם השומר על תכניתו. לבתי ספר אלה אין אידיאולוגיה מיוחדת שידרשו עליהם זכויות.

אני מביא לפניכם את העובדה ואת מה שהחוק יצטרך

לעשות.

אם חרשו לי, לפני הוצאת המסקנות אני רוצה לדבר

קצת על המבנה הארגוני של אגף החינוך במשרד החינוך. החוקה קובעת ארבעה מוסדות העומדים בראש הנהלת החינוך, מוסדות ציבוריים: מחלקת החינוך, הועד המנהל, ועד החינוך, והועד המפקח. אלה הם ארבעת האינסטיטוציות אשר החוקה מחייבת ומקיימת. אגב, השם מחלקה אינו מוצלח כי אנו קוראים בשם מחלקה את כל המפעל וכבר הבאנו זאת לבירור ולמציאת שם אחר. אנחנו ~~נעצנו~~ קוראים למוסד בן ארבעה חברים כיום, ארבעה מפקחים ראשיים ומנהל מחלקת החינוך - בשם מחלקת החינוך. הוא לפי החוקה המוסד המבצע את החלטות המוסדות המחקקים, ומנהל את כל מערכת החינוך מבחינה פדגוגית ואדמיניסטרטיבית. החוקה מרשה למנהל מחלקת החינוך לצרף לוועד זה עושה חסר אשר יהיה חבר המחלקה וישמש בתור סגן המנהל. עד היום לא בוצע הדבר הזה ולא נאשה נסיון לבצע.

המוסד השני הוא הועד המנהל. הוא מוסד שהחוקה

הכירה אותו בתרצ"ג עם המעבר של החינוך מידי הסוכנות לידי הועד הלאומי. הועדה הלאומי אז לא ייצג את כל הציבור כולו והיו גופים ציבוריים שסרכו להשתתף בו. הוקם ועד מנהל שלא היה כפוף באופן ישיר לאסיפת הנבחרים, היתה לו אוטונומיה מיעצת מפני שהיה כפוף לוועד הלאומי. הרכבו היה מסובך. הוא היה כן ששה חברים שבהם היו צריכים להתגלם תשעה עשרה תפקידים. הועד המנהל היה האינסטנציה העליונה של הנהלת מערכת החינוך. שם גם מנהל מחלקת החינוך היה רק חבר. החוקה גם לא חייבה שהוא יהיה היושב-ראש. החוקה הרשתה זאת, ומנהלי מחלקת החינוך של השנים האחרונות הציגו זאת כתנאי להיכנסם לעבודה. החוקה לא הקצחה למנהל שום זכות ~~מפני~~ שלא אחת הופיעו החלטות שרעת המנהל לא היתה נוחה מהן אך עליו היה להוציאן לפועל. הוא היה כפוף לא רק לעומד ישר על גביו.

עם הקמת הממשלה הזמנית שינתה הממשלה את תרכבו

של הועד המנהל, וזה היה שינוי בחוקה. הורכבה ועדת שרים אשר כאח במקום הועד הלאומי. ועדת השרים שינתה את החוקה ביחס להרכב הועד המנהל. הועד המנהל, שנקרא מפני שינוי זה - ועדת ההנהלה, היה מורכב מטשח חברים אשר הוצעו כנציגים של שש השרים מועדת השרים. הם נתמנו על ידי ועדת השרים כועדת ההנהלה, היינו לא קריימו כבר כל התפקידים שהחוקה דרשה. למשל, לחלק לא היה נציג ישר כועדה, גם לחבר המועצות המקומיות. תביעות אלה הוצגו בפני ועדת השרים בנדחור.

החוקה החדשה תצטרך להביא בחשבון את הפרט הזה.

דעתי היא שיש לקיים מוסד מיעוץ דומה לזה שהיה קיים. אין לחלק את האחריות בין הממשלה והשר הממלא את מקומה, ובין גוף אחר. אבל יש לקיים על יד מערכת החינוך מוסד שייקרא לתפקיד על ידי מנהל מחלקת החינוך או השר להתייעצויות בעניני אדמיניסטרציה של מערכת החינוך בארץ.

קיים מוסד שלישי, ועדת החינוך. ועדת החינוך היא

מוסד ציבורי בן 13 חברים. אחר כך גוף המספר גדל קצת. ועד החינוך היה נקרא לעתים לא קרובות למגישרת. החוקה חייבה לפתות פעם בחדשיים להירועץ בעניני חינוך מהורים. והחוקה מגדירה בדיוק באיזה שעות תכנית הלימודים משהפת לכל הזכמים; ימי החופש, קרים חדשים במערכת החינוך ועוד. ועד החינוך מתנהל על ידי מנהל מחלקת החינוך לפי החוקה ויש לו גם סגן ציבורי, וזה היה לפי הפרוטוקולים הידועים לי ולפי שלש-ארבע פעמים שגם אני קראתי לוועד החינוך. ועד החינוך מילא תפקיד רצוי מאד. יש צורך להיפגש עם הציבור ועם באי כותר להתייעצות מדברגית מהורה, לא אדמיניסטרטיבית וגם לא דברים הנוגעים להנהלה הישירה של כתי הספר.

אנחנו עומדים כעת בפני שינוי תכנית הלימודים

בבית הספר היסודי. גם במספר השעות וגם בתכנית יבוא תרכב שינויים גדולים. קבענו את עבודתנו בחצי ממספר השעות בכל הכותר בבית הספר היסודי. יש כלי כל ספק צורך להיפגש עם גוף ציבורי ולשמוע את דעתו,

כיחוד כשעה שהועדה היא רק ועדה מיעוץ.

המוסד הרביעי הוא הועד המפקח. הוא מתחלק לארבעה

מוסדות מקבילים. כאן יש הרכב קבוע שהחוקה מחייבת באיחוד מורים, ציבור

פיקוח וכו'. היושב ראש של הועד המפקח הוא המפקח הראשי ~~המוסד הראשי~~.

הוא שומר על עניני הזרם, המלמדות מעורבות אישור המתלקה מלבד החלטה
הנוגעת לעצם חכמת הזרם, שכזה דעת המפקח מכרעת.

אני מציע איפוא לשם סיכום בנין שלשת הגופים

הציבוריים, שינוי החכמה והסמכות של ועדת ההנהלה אכל קירם ועדה

מיעצת. כן קירם ועדת החינוך שמובן מאליו קירם הועד המפקח.

כסיכום לדברי אני ניגש להוצאת המסקנות שאני רוצה

להביא כניסוח חוק החינוך. לפי דעתי מתקבלת הנדחה של בנין שלי

החינוך כנוסחה כפולה: גם שמרנה פלוס ארבע המודעה עם שמרנה פלוס אחד

פלוס שלש. גם חשע פלוס שלש, כלומר בית הספר התיכוני האקדמי יקבל

ילדים אחרי גמר שמרנה כותרת בבית הספר היסודי. אבל הכתה הראשונה של

בית הספר התיכון תכיל בתוכה חכמת מחייבת אשר תיכנס בתוך החוקה לפי

הצעה, בקרפן שזה יכיל שמרנה כותרת בבית הספר היסודי פלוס אחת בבית

הספר התיכוני פלוס שלש שזה כבר יהיה לפי הצעה, מחרץ לחוק החרבה.

מקביל לחשע פלוס שלש, ילד שלא ייכנס לבית ספר התיכוני אקדמי יהיה חייב

להמשיך עוד שנת לימודים בבית ספר יסודי. רק בגמר את כתה ט' יוכל

להיכנס כרצונו ומחרץ ללימוד החרבה לבית ספר מקצועי כן שלש שנים או

בתי ספר אחרים שתפקידם יהיה המשיך והשתלמות בלבד.

אין זה מעכב בעד הפתרון של שאלות מדגורגיות אחרות:

בבנין ההרכב. אבל השאלה של שש - שלש - שלש או שש - שש באמרי חשע

שנים זה יכול להיות גם שש פלוס שלש. זה אפשרי בהחלט כי בתוכני ישנו

בענין זה דעת שונות ואני גם אחמך בכך שהחוקה העתידה לא תקבע מסמרות:

בענין זה ותאשר יכולת של יזמה מדגורגית.

כמו כן אין זה פותר את השאלה של אפשרות קירם של

בית ספר מקצועי ואקדמי יחד. גם זה אפשרי. יש נסיון אחד מוצלח בארץ

בית ספר החקלאי כפרסס חנה. זה יכול להיות גם בית ספר מקצועי וגם אקדמי

יש אומרים כי אז יש צורך בחמש ~~שנים~~ שנות לימודים. גם נסיונות כאלה

מתרים ואפשריים, ויכולות להיות עוד הרבה אפשרויות. יש כיום בתי ספר

תיכוניים בארץ שאינם מכינים את תלמידיהם לבחינות הגברות הרשמיות.

גם זה אפשרי.

מכאן אפשרות ההצעה של החוקה אשר היא לפי הצעה

לימוד חובה ושינוי לכל ילדי מדינת ישראל מגיל ארבע עד חמש עשרה, כלומר

כל גיל הגן רכל גיל החינוך היסודי. אינני מכיר חרבה רחינם למטה מגיל ארבע אבל אני מציע עזרה ותמיכה גדולות למטה ולמעלה מהחינוך לימודי חרבה רחינם.

אני מציע חכנית מחייבת בכל הזמנים אבל שמונה שנות לימוד עד גיל ארבע-עשרה. לא חכנית אחידה כי אם 80% משרת-מים והשאר נמלה. חכנית מחייבת לשנת הלימודים החשיעה, אבל כפרלה. אחת לכיתה הראשונה של בית הספר החינוכי ואתה לכיתה מ' של בית הספר העממי או לכאלה המחכוננים לעבור לחינוך מקפריני.

אלה הם הקרים הכללים של החוק. אני מציע כי החוק יגשם ב-4 שלבים. אינני מתאר לעצמי בשום פנים שאפשר להגשים זאת בבת אחת. אני חושב כי יש להציע הגשמה ב-4 שלבים.

שלב ראשון בראשית חש"י: הגשמת החוק לשש שנות הלימודים הראשונות של בית הספר היסודי מא' עד ר'. בתש"א א' - ז' של בית הספר היסודי וכל כיתה א' של גן הילדים. בתש"ב - א' עד ח' של בית הספר היסודי ושתי הכיתות הראשונות של גן הילדים. בשלב הרביעי - חש"ג - כל המערכת מא' עד מ' בכל גן הילדים.

מלבד זה יכיל החוק חרבת נתינת לימוד חינום לאנשים מכהגרים מכני 125 ומעלה. עובדים אשר חסרה להם השכלה של בית ספר יסודי. גם אחרי חש"ג כחוך שנות המעבר האלה. מחש"ג והלאה יש ערר דורות שלא למדו כארמן מסודר ולא קיבלו חינוך חרבה שהחוק לא יחייב אותם ללמוד כי הם למעלה מגיל 15, אבל המדינה תחון חינוך חינום למי שיהיה מעונין ללמוד.

אני רוצה להסביר מדוע אני מציע את הגשמת החוק ב-4 שלבים. הסטטיסטיקה המעטה שישנה בירינו מוכיחה כי העזיבה הגדולה את בית הספר היא בכחות הגבוהה של בית הספר היסודי. כיום למשל יש בכחות א' בתל-אביב 3500 ילד - בכחות ח' 2000 ילד. בכחות א' לומדים ילדים אשר נולדו ב-1943, בכחות ח' ילדים שנולדו בשנת 1936. ישוע שנכנסו לתל-אביב חרבה ילדים בזמן הזה. אני מעריך שחצי מהילדים עוזבים את בית הספר בין כחה א' לח'.

רכ/א.מ.

אם נרציה חוק כראשית חשי"א שלימוד חובה לכל
 הילדים עד כחה ח' ועד ככלל - יהיה אמנם קשיים עצומים: א) לרדוף
 אחרי הילדים האלה; ב) מעמסה תקציבית עצומה נכת אחת; ג) זו השאלה
 הקשה ביותר, מה נעשה בילד שלא למד עד עכשיו. גם זה ידרוש תקציב
 עצום וגישה מיוחדת. אינני מתאר לעצמי כי נוכל להגשים זאת בכת
 אחת. כחל-אביב, אם נרציה חוק חובה כראשית חשי"א מא' עד ר' זה
 לא יגדיל כמעט את המעמסה - בירושלים, זה יגדיל עד מאד.
 על כן אני מציע בהורה לחייב את הלימודים
 מכיתה ר'. מן הדין היה להתחיל מכתה ה', אלא ברצוני להגשים את
 התכנית ב-4 שנים מתוך הסיסמא המקובלת בכנסת, ואני מוותר על שנה
 אחת זו אם תהיה הכבסה קמנה אבל נוכל לעשות מאמץ זה.

בשנה הראשונה עוד אינני מציע חובה לימוד בבן
 הילדים. אנחנו השנה נחנך 80.000 ל"י לגן הילדים ורובו הוצא על-
 ידי העולים. 80.000 ל"י אלה הם 9,3% מתקציב גני הילדים הציבוריים.
 זאת אומרת שגני הילדים הציבוריים בלבד עולים מיליון לירות, ואני
 מעריך עוד 50% אלה שמחוץ לגנים הציבוריים. המועצות הציבוריות לא
 חשננה בהרכה את המצב כי הגנים האחרים אינם כידי המועצות. כחל-
 אביב יש בסך הכל 70 גנים ציבוריים, וככלל יש כ-300 גנים ציבוריים.
 בירושלים יש כיום 11 גנים ציבוריים העומדים להיסגר מחר כי אין
 מי שיעזור להם להתקיים. ובירושלים יש ילדים ל-100 גני ילדים.
 על כן אם לוציא חוק חובה לגני ילדים, גם אם נשאר את הסכומים
 שהעיריות הוציאו, הממשלה תצטרך למצוא מיליון וחצי ל"י לתקציב.
 מלבד זה אם נכניס בשפה הבאה חמיכה מוגדלת גם לגני ילדים, ונרכה
 גני ילדים ציבוריים ~~במקום~~, וכשנת חשי"א נציע כחובה רק כחה א',
 נוכל כשלש שנים להגשים חוק חובה בגני ילדים ~~במקום~~ את המעמסה
 הציבורית לכך. על כן אני מציע בשנים הראשונות רק חמיכות לכל אלה
 שהם מחוץ לחינוך חובה.

החוק הזה יהיה מלרוב בחוקי עזר. חוק ראשון:
 איסור העסקת ילדים בעבודה עד גיל 15, וגם הוא כ-4 שלבים: בחשי"א
 עד גיל 12 וכו'. מעל לגיל זה ובחוק השנים האלה ~~במקום~~ המעבר יהיה
 המעבידים חייבים כמתן השתלמות לעובדים צעירים מגיל 15 עד 18,
 בשנות המעבר מגיל 12 עד 15 וכו'. לכל אלה יינתן חינוך חינוך
 בשעורי ערב. אפשר גם לומר שהחוק הזה יהיה חובה ללמוד גם בשעורי
 ערב.

רכ/אמ.

חוק עזר שני : איסור על פתיחה בתי ספר פרטיים

במסגרת חינוך התרבה. אין רשות לאיש פרטי לפתוח בית ספר לגן או חינוך יסודי. מלבד חברות ציבוריות בעלות שמות שונים אשר תקבלנה רשות על כך מאת הממשלה, ואלה תקבלנה פיקוח מלא של משרד החינוך, תכנית משרד החינוך כחומר רבשעות וכתנאי ההגשמה, תביעות משקיות ותקציב וזכויות המורים במשכורת ובחוקת עבודה. אני אסביר למה אני מתכוון. דבר זה אינו כרגע בארץ מלבד תלמודי תורה וכותאבים אחדים הנקראים בתי ספר יסודיים פרטיים. ישנם גני ילדים פרטיים וכתבי ספר היכונים פרטיים. בתי הספר התיכונים הפרטיים אמנם מעטים מאד אבל עוד ישנם אחדים, גני ילדים פרטיים ישנם למאות. בתי ספר יסודיים פרטיים היו עוד עד השית השנה הזאת. הדבר הזה יסוף כבני הילדים ובכית הספר היסודי, אבל אינני חושב שנוכל לאסור על חברה ציבורית לפתוח בית ספר יסודי. החוק יהיה חרבה על כל אזרחי ישראל. יש בארץ גם ילדים לא יהודיים, יש התקשרויות רשמיות פוליטיות של הממשלה. ~~בבית הספר התיכונים~~

אני חושב כי החוק ירשה לחברות ציבוריות

בשמות שונים אשר יוגדרו לקבל בתי ספר יסודיים וגני ילדים כתפאים אלה שאמרת: פיקוח מלא של משרד החינוך, תכנית משרד החינוך כחומר רבשעות, סיפוק תביעות משקיות ותקציביות וזכויות המורים בכל מש שנוגע למשכורת וחלוקת עבודה. הם לא יהיה מכחינה תקציבית זהים לגמרי עם בתי הספר הציבוריים. אינני יכולים לתת להם את כל הזכויות חלכטל את חובותיהם.

חוק עזר שלישי, ריכוז החינוך בכל שטח

המדינה בידי משרד החינוך, גם של חברות פרטיות. כיום יש בארץ מלבד בתי ספר כורדיים עוד מערכת חינוך לאומית ציבורית מקבילה. אני מתכוון למערכת עליה הנוקר. אלפי ילדים, תושבי הארץ כיום, לא מאלה שדעתם לחזור מאחזבים במערכת חינוך הכוללת מנהלים, מפקחים, מורים ואפילו סמינריונים מיוחדים, תקציב מיוחד וזה כולל אלפי ילדים. אין להם שום קשר עם משרד החינוך. יש כמה דרכי ביצוע של חינוך עליה הנוקר.

יש מוסדות מיוחדים, יש בתי ספר אשר שם מעבירים קבוצות של עליה הנוקר כורדיים והם נבלעים בתוך הכיתה הקיימת. אל זה אין לדבר, אבל יש שמקומות להם כיתה מיוחדת. ייתכן כי המפקחים של מרכז הח

החינוך ממקחים עליהם, אבל לא הרגשם הסכמם בין מרכז החינוך ובין
הועד המפקח על זרם הקורכים. יש גם כיתות לחינוך שהוא ערדנר
שייך למרכז החינוך ולא שייך למחלקת החינוך. לא ייתכן שבשטח מדינת
ישראל יהיו ילדים המתחנכים בפיקוח כפרל.

מה שאנחנו מציעים הוא מעמסה כבדה כי יש
צורך בהרבה מורים. אפשר היה לקיים קבוצות של מורים המקשרים לחינוך
ילדים עולים. בראשית השנה שמעתי על סכום של 250,000 ל"י. לר
היזנו מעבירים סכום זה אלינו היינו מקלים על כל מחזור ההגשמה של
החינוך בארץ. יש גם חשש לסמיות בין הקורים של המפקחים. זה קובע
כך והשני קובע אחרת ומכילים אלה את אלה.

כל ילד הנמצא בשטח מדינת ישראל כחושב ולא
כתייר או אורח, מתחנך על ידי האומה ומוסדותיה ומירפי כוחה.
ישנה עובדה שנוצרה בזמן האחרון בארץ. בתוך
מתנות העולים קיים חינוך, ולנו אין כל ידיעה מה נעשה שם. קיימים
שם הרבה גני ילדים, רישנון אפילו מפקחות על גני הילדים. משרנה
גילוי זה. התומר הזה בא מהמתנות כחורף-לארץ. את החינוך שם
קבל על ידי המורה העברי מהארץ. הוא עובר לארץ להתיישבות או למקור-
מות קליטה מיוחדים. באמצע יש חלל שלנו אין שום גישה אלפו.
כיום קיימים מוסדות חינוך במחנות הילדים
רהילדים מתחנכים במוסדות שאין עליהם פיקוח המדינה. על כן החינוך
צריך לגרום ללא פקמק: כל ילד הנמצא בשטח המדינה כחושב מתחנך
על ידי המדינה, מוסדותיה ומירפי כוחה.

ישנה שאלת הבנינים בבתי הספר. עמוק צריך
להתחשב שצריך יהיה למצוא מקורות לעידוד הבניה בבתי הספר.
גם לגבי שאלת הבנינים אני מציע ארכעה שלבים. אילו היזנו היום
מתייכים את כל הגילים היה מתכטל החוק. כחל-אביב אין אפשרות
להכניס עוד כיתות, בכל בתי הספר לומדים בשתי משמרות. אם נגדיל
את מספר הכתות בכח אחת במספרים גדולים תהיה שאלה קשה מאד.
בירושלים אין כמעט אף בנין בית ספר אחד ראוי לשמו. רוב בתי
הספר הם בבנינים סגורים ואינם מתאימים לחפקידם. עלינו יהיה
למצוא סכומים גדולים לבניה. אנחנו מעריכים את הסכום בערך ב-5
מיליון ל"י כדי לעודד את הבניה בלבד. מוכן שלא נעשה זאת בכח אח ת.

אם נגשים בשנת תשי"א את חרכת החינוך כמו שהצעת לא תהיה שאלת הבניה כל כך חריפה. נוכל גם לבטל את המשמרת השניה. ביחוד שבמשמרת השניה לומדים נלדים מכתרת א' ב'. כדי לבטל את המשמרת השניה יצטרכו לעבוד בנייה צבספת. גם גני הילדים מבחינת הבניה הם לגמרי מוזנחים ונמצאים כדירות פרטיות פשוטות, ואת זאת עלינו לתקן.

השאלה העיקרית, אשר אינה קשורה כל כך בחוק לימוד החובה אבל נוגעת בו במידה ידועה היא: מי יהיה בעל החינוך במדינה מכאן והלאה. בעלות החינוך כיום היא כפרלה. מינו בחוק האנגלי איזה מועצה של בעלות ונחתנת עבודה והתאימו אותה לצרכי המורה בארץ ישראל, הכעלים של נותן העבודה הם הממשלה. המועצות המקומיות הן מטפלות בחינוך. הן דואגות לתקציב, הן משלמות את משכורת המורה. אינני יודע אם לפי החוק או לא, אבל קשה להגיד לאדם שלא יראה כלל את המורה שאנו שולחים אליו. העיקר הוא - יש קשיים גדולים בענין זה. כיום אפשר להגיד מחרך הסתייגות ידועה שכל החינוך כמצב כזה מפשי שעוד לא נגמר המ"מ עם ירושלים בענין זה. מועצת המדינה הזמנית החליטה שכל החינוך יעבור לידי המועצות המקומיות. ומכיון שרוב בתי הספר הם בידי המועצות המקומיות צריכות ירושלים טבריה וצפת לקבל את בתי הספר. המ"מ עם ירושלים לא הסתיים אבל אנו עומדים עורד לפי שעה על קיום החוק של מועצת המדינה הזמנית. השאלה היא אם החוקה תגרוס גם להבא בעלים כפרלים. אני מציע שהחינוך כולו יהיה בידי משרד החינוך.

באפשרות הראשונה של שימור הנרהג הקיים יש גם חסרונות. לא בכל מקום שיש בית ספר ישנה מועצה מקומית, ואנו סובלים קשה מזה. יש הרבה מקומות שאין בהם מקצועות מקומיות, יש ועד מקומי, והוא אינו נכלל בחוקה. החוק אינו יכול גם להכריח את הועד כמו שהוא מכריח את המועצה. כל המקומות האלה מתחייבים להחזיק בבתי ספר ואינם מקיימים, וזה גורם לנב קשיים חקציביים עצומים.

הערבות הספית של הממשלה על משכורת המורים

היא פגם קשה בהנהלת החינוך. הנרכחה היא שהמועצות משלמות למורים את משכורתם, אבל הממשלה אחראית אחריות סופית למשכורתם. אם משכורת המורים העממיים בארץ מגיעה קרוב ל-2 1/2 מיליון ל"י, צבס והסכום שאנו משלמים הוא 900.000 ל"י בערך, הרי ערבותה הספית של הממשלה פירושה מיליון ו-600.000 ל"י.

ענין ירושלים, צפת ומכרה אינו ענין קל. מה שאנו מציעים להם להעביר על חשבונם זהו פיקציה. המור"מ עם ירושלים התרכז בתקציב של 300.000 ל"י אשר אנו מציעים לתמוך בו בסכום של 30.000 ל"י. מגוון עוד יותר עם צפת ומכרה. חייבנו את צפת למצוא 500 ל"י והמורה יהיה עבשיו צריך להכרות לעירית צפת עד שהיא תשלם לו את משכורתו.

יש כמובן גם חסרונות בהחזקת החינוך בידי הממשלה. התקציב יגדל לפחות פי ארבע. אנו סובלים לפחות לפי שעה מתורסר סטטיסטיקה אבל דבר כזה לפי התמיכה שאנו נרתנים השנה המשכורת היא פי שלש מזה. בחשבון הסרפי יצא כך שבמקום מיליון ל"י המוקדשים לחינוך העממי יהיה צריך להקדיש 4 מיליון ל"י.

קושי עליון יהיה ענין העברת הבנינים הקיימים לידי הממשלה. צריך למצוא דרך להשתתפות המקומות בתקציב החינוך הזה. לא נרוחז למקומות על הסכומים שהם מוציאים על החינוך, אכל במקום שאנו שולחים להם את התמיכה, צריך למצוא דרך איך לקיים את הסכומים שהעיריות מוציאות.

אבל המעלות של ריכוז החינוך בידי הממשלה לדעתי מרוכות על החסרונות, על כך אני מציע לתמוך בחוק בכך שבמדינת ישראל יהיה החינוך כולו בידי משרד החינוך. אין זה פוגע לבמרי בזכויות המועצות המקומיות לשתף פעולה עם משרד החינוך בעניני החינוך, ועדי חינוך מקומיים וציבוריים למשרד החינוך בכל מקום בשיחוף פעולה עם המקומות הם הכרחיים. השתתפות הציבור בחינוך בכל צורותיו היא חיונית, אכל האחריות הפדגוגית והאדמיניסטרטיבית והנספית צריכה להיות מרוכזת.

אני עובר לשאלה שניה שאינה נוגעת ישר לחינוך היסודי אבל רציתי להכניס אותה כיום לגברי כי היא קשורה במידה ידועה. דברתי קודם על ריכוז כל החינוך במדינה בידי משרד החינוך. מזה מסתעף עוד ענף. החוק צריך לגרום כל הקשר לחינוך ילדי ישראל מרוכז בידי משרד החינוך. כיום אין כמעט משרד בממשלה שאינו מספל בחינוך. משרד החקלאות יש לו כתי טפר וקלאיים. בית ספר כדורי למשל הוא כולו בפיקוח משרד החקלאות. משרד החקלאות מתענין בכתי הספר החקלאיים, ונותן להם תמיכה, אבל יש לו גם מנגנון משלו.

למשרד התעשייה יש חינוך כחי ספר מקצועיים, מפקחים מיוחדים, חקציב מיוחד, רשת מיוחדת של פעולה.

גם למשרד העבודה התגלחה בשבוע האחרון רשת חינוך.

הצעה לארגן קואופרטיבים של ילדים כחי הספר. עם השינויים שחלו בממשלה העבירו את אגף השיגור השיתופי למשרד העבודה, וכמו אלינו האנשים בהצעת קואופרטיבים חקלאיים. החינוך החקלאי מפרצל ~~בלטב~~ בשלושה משרדים.

למשרד המיעוטים שהיה פעם קיים היה חינוך ערבי.

למשרד הסעד יש רשת רחבה של גני ילדים. יש לנו

כיום 107 גנים של ילדי עולים אשר בחלוקת החקציב שלנו כלני ילדים

נתנו להם את חמיכה הגדולה ביותר, בערך 240 ל"י. התכרוב כי כל גן כזה

מקבל ערך 525 ל% חמיכה ממשרד הסעד. זאת אומרת, הגן עולה בערך כאלף

ל"י. מזה הוא מקבל מהאוצר 800 ל"י חמיכה, ורק 300 ל"י צריך למצוא מהצד.

240 ל"י מאחור, ועל ידי זה איננו נכעלותנו, ולא נכעלות ארגוני הנשים.

אילו העביר משרד הסעד את הסכום שהוא נותן לגני

הילדים אלינו, היינו יכולים לטפל בגני הילדים של העולים ביעילות

רבה. מלבד זה יש למשרד הסעד מפעל הזפה. בכל בית ספר קיימות מסעדות.

משקיעים כזה הרבה כסף. חמיכת מחלקת החינוך היא כמעט אפס. משרד הסעד

נותן חמיכה גדולה ו"הדסה" גם כן, אבל יש למשרד הסעד על ידי כך פעולת

חינוך כחי הספר. למשרד הנביאות יש גם כן חינוך בענין הבריאות.

למשרד הבטחון יש חינוך בשאלת גדנ"ע ואג"מ, ~~למשרד הבטחון~~

למשרד המשפטים יש גם כן חינוך בבית הספר למשפטים.

אילו היו מרכזים את כל היזמה במשרד החינוך היה

כזה הרכה יותר חועלת. ברור כי צריכה להיות ועדה משותפת/משרד החינוך

ובין משרד החקלאות בענין החינוך החקלאי, אבל זה צריך להיות מרוכז

במשרד החינוך. כך צריך להגות עם כל משרד אחר.

השאלה האחרונה היא שאלת סמינרים. מי יהיה המורה בכל

המערכת הזו. יש צורך להגיד כי בענין זה השגנו בארץ הישגים טובים.

אין כמעט מורה העובד בבית ספר שאין לו תעודת הכשרה פדגוגית. אין

מקבלים בבית הספר היסודי מורה בלי תעודת הכשרה פדגוגית וזה הישג גדול.

אבל אין להגיד שהשגנו את כל הדרוש. יש כיום בארץ תשעה סמינרים המכינים

מורים לבית הספר היסודי; לזרם הכללי שלשה, לזרם העובדים שנים ששלישי

על הפרק, לזרם המזרחי שלשה ולזרם אגודת ישראל אחד. הסמינרים האלה

רכ/אפ.

הם ברובם הגדול פרטיים. זאת אומרת, הציבור נותן לבתי הספר היסודיים מורים אשר יש להם אמנם פיקוח על הכשרתם הפדגוגית, אבל הם צריכים לשלם שכר.

החוק צריך לחייב את המדינה להכשיר את המורים

שלה לבית הספר היסודי. הסמיכרים צריכים להיות מוסדרת ממשלתית בלי שאלה כספית. גם אם האושר בעלות ~~ממל~~ החינוך המקצועי על ידי המועצות המקומיות או הגופים הנאמנים, צריכים להיות מוסדרת ממשלתיים. אני מבקש א) לזכור שדברתי רק על מסגרת החינוך. ב) אני מבקש להודרני בהצעת החוק ולהביא אותה לפני הכנסת. גם מבחינה סמלית יהיה זה הדבר הראשון שיבוא לפני הכנסת. הציבור מחכה לזה ואנו צריכים להכין זאת. זה יהיה סמל למדינה רגם צורך. עלינו להביא ולהגשים את הדבר כדי שיצא חוק תוכת לימודים וחינם וזה יעזור כיתוד לילדים מהשכרות העניות.

דבר שני, זה טעון הכנה מרובה. איננו מתחילים

בשעה מוקדמת בתי הספר יהיו פתוחים רק עוד חדשים ימים. אבל הכנת המפעל הזה דורשת זמן עצום. אם נקבל זאת כמהירות יש לקוות שנוכל להקשימם ונצטרך עוד זמן עצום להכין את כל החוק. אני מציע לקבל את הקרים הכלליים האלה.

היו"ר ש. פרסיץ: קודם כל אני רוצה להודות לד"ר בן-יהודה על הרצאתו המקיפה והמעניינת.

נרשמו לויכות כל חברי הועדה בלי יוצא מעכלל, אולם החלטנו קודם לשבת עד שעה אחת. מה תהיה איפוא הפרוצדורה? אינני מתארת לי שנוכל להגיע למשהו אם לא לצמצם את הזמן שינתן לכל חבר. כמה זמן אחם הפצים למסור לפל חבר לויכות?
האם הועדה מוכנה לדרון על הרצאה זו, אם גם בצורה כללית מבלי לראות את החומר?

ר. כהן: ברצוני לומר משהו בקשר לפרספסכל. לפי דעתי החומר צריך להיות או סטנוגרפי או תמציתי. אם זוהי סטנוגרמה יש לתת לכל חבר לתקן את דבריו לפני ההדפסה. בקשר עם הזמן, אולי נשאל רק שאלות מבלי להכנס לויכות כדי להבהיר לעצמנו אי אלו נקודות.

פר' דינבורג: אני מציע לתת לכל חבר חמשה רגעים להרצאה ראשונה, אחרי-כן יהיה ויכות. כל חבר יכול לשאול שאלות ולהעיר הערות כדי שנכנס אחרי-כן לויכות כללי.

א. אלמליח: אנו שוכחים שעלינו לדרון על כל העניינים הללו בהרחבה. הצעתי היא לא לצמצם את הזמן. אם לא נגמור היום את הדיון נמשיך בישיבה השניה.

א. הכרמלי: אני מציע שנדבר היום רק על עניין אחד דחוף - חוקת החנוך.

ועדת חנוך ותרבות

ישי בה ב'

י. גורי: אני מציע לצמצם את רשות הדבור לעשר דקות.

א. ציזלינג: אני מציע חמש-עשרה דקות.

בתקבלה הצעת י. גורי.

היו"ר ש. פרסיץ: אנש חפצם להגיע לדיון זה מנקודה חשובה אחרת לגמרי. קרה משהו במדינה אשר מוציא מאתנו את האפשרות לדון בחוקת החנוך כאילו היינו דנים בה אילו היתה המדינה כמה לפני שנתיים. העליה הגוברת והולכת הופכת את כל הענינים מאותה מפגרת של שיגרה ומעמידה אותנו בפני הפתעות שאין אנו יכולים להסיח את דעמנו מהם.

אנחנו מדברים על ילדי העליה, אנחנו מדברים על סטטיסטיקה.

אבל אילו היתה ~~המדינה~~ לנו סטטיסטיקה מתוך אותם 8000 היהודים אשר התפקדו ערב הבחירות, ואילו היינו יודעים כמה ילדים ובאיזה גילים יש בארץ, מה היה דיננו בכל חודש? הרי תחממו אם אגיד לכם שזה לי החודש השני שאני משכימה ומעריבה למשרדי הסוכנות השונים כדי לקבל ידיעה פשוטה ואלמ טרית. אתה נשלח מפקיד לפקיד ואינך מוצא את האדם שיוכל לתת לך אינפורמציה פשוטה שישנה במשרד. דבר זה מכביד על העבודה מאד.

שמענו אתמול מראש הממשלה על-כך שמתוך 210 אלף איש נמצאים במחנות בעולים 53 אלף, והשאר הם בערים ובכפרים הנטושים. אינני יודעת אם נזדמן לכל חברי הועדה לעבור במקומות האלה ולראות שם את הילדים "המסודרים" והבלתי מסודרים. אצא אני יודעת שכסף הוא מנוע חשוב עד מאד, אבל יש משהו אחר חוץ מכסף שהיה אצלנו יכול והיה מכריח לפתור את הבעיה.

אנחנו נגשים לפתור את הבעיה לאור המציאות הזו ~~ובערים הנטושות~~, והמציאות היא כה מרה, שלמשל אתמול אמרו לי המורים: מה התועלת בעבודתנו, הילדים גונבים פרוסת לחם זה מזה מפני שאין להם מה לאכול. משרד הסעד החייב לתת להם הזנה איננו לצערי הרב משתמש בסיועם ל קרן המסעדות, ואיננו לומד ממנו. אני נוכחתי אתמול

ועדת חנוך ותרבות

ישיבה ב'

בשיחות בין העובדת הסוציאלית במקום ובין המורה. המרה חבוע ממנה קנית שולחן שהובטחה לו והיא ענתה לו בטענה שאין מפקחת, המפקחת בצפון, המפקחת תבוא מחר, המפקחת תבוא מחרתיים. ישנם כספים מסויימים המוקדשים לעבודה זו ואין משתמשים בהם באוחה יעילות שהיו משתמשים בהם לו המפעל כולו היה מרוכז בידי משרד החנוך. שאנו מדברים פה על גני ילדים, על פעולת שלבים בחנוך, על חנוך יסודי וכו' אנו עוצמים את העיניים לנעשה בערים הנטושות, אנו חוטאים למטרהנו. על כל שאר הדרכים נדבר במועאדם.

בכל עיר ועיר ישנם ילדים המתהלכים לא רק ללא חנוך עברי, אלא ללא

חנוך אנושי כללי. אין הילדים האלה נשלחים לבתי-ספר. בבתי הספר האטמוספירה

מורעלת עד היסוד. הלכתי מבית לבית בכמה רחובות, ושוהחתי עם האנשים. אני מוכרחה לומר שישנה שאיפה אחת צאצא, להוציא את הילדים מבתי-הספר ולהכניסם לבתי-חנוך.

צריך לאקלם אותם בארץ הזאת. בשעה שאנו מדברים על שלבים, עלינו לדעת שבשנת

חשי'א לא נכניס לרשת מערכת החנוך של החובה את גני הילדים, לא בגיל 4 ולא בגיל 6.

אני מרחיקה לכת. במקומות העולים אנחנו חייבים להכניס למערכת חנוך החובה את

גני הילדים אפילו בגיל 3, ולהשאיר את העבודה עד גיל 3 לארגוני הנשים. לא יתכן

שנדחה את הכנסת גני הילדים למערכת חנוך החובה עד שנת חשי'א בשעה שאנחנו יודעים

מה מהווה יום ביום במדינה במקומות הנטושים.

אני יודעת שהכסף יעשה את הכל, אני יודעת שמצבנו קשה מאוד ואיני

באה להציעה דברים בעלמא. בנוגע לענייני העולים צריך להיות ברור שכל תקציב גני

הילדים בשנת חשי'א צריך להיות מוקדש לגני הילדים של העולים בכל הערים הנטושות

והכפרים הנטושים.

אשר לילדים הנמצאים בערים ובכפרים אשר לא במקומות הנטושים. גם כאן

צריכים לראות את המצב כמו שהוא. מי מבקר בגני הילדים? המעמד הבינוני וכמובן

שהעשירים. דלת העם אינה מבקרת בגנים. בשבילם אין גנים. לא יתכן שישאר מצב זה.

אנו צריכים לחלק את המשימה של הכנסת גני הילדים מגיל 4 עד 6 בערים שאין בהם

עליה גדולה. אם גם יש בהם עליה גדולה נכניס את גני הילדים מגיל 3 עד 6 בשביל

העולים, ואנו צריכים לחלק את התקציב שינתן לנו לילדי העולים ולשכבות העניות

ועדת חנוך והרבות

ישיבה ב'

אנו צריכים לתת לילדי העולים את כל הקציבם, ואינני חושבת שההוספה תהיה גדולה ביותר. על השכחו שכיום מוציאה הממשלה כ-766 ל"י לכל גן כזה. גם ארגוני הנשים משתתפים בתמיכה. ישנם גם מקורות אחרים, במקומות שההורים מרויחים ומשלמים כיום סכום מסוים. אני אומרת שבשלב הראשון נקבל מההורים המרויחים מינימום שבמינימום לתנספת בגנים האלה. המדינה תחמוך לכל גני הארץ ב-25% מהוצאות הגן לכל שנה. רק אם זה יהקבל אני מוכנה לחמוך בחוקת חנוך החובה ל-4 שנים.

אני מציעה להעמים תשלום מלא בעד הגן על הורים עשירים. אני שוללת את הצורך לקיים גנים פרטיים, צריכים להיות רק גנים צבוריים. ההורים מעוטי היכולת ישלמו כמובן פחות מההורים העשירים. אבל כולם יהנו מתמיכת 25% על ידי המדינה.

על תל-אביב דובר שיש בה כ-300 גנים. אני חושבת שנפלה פה טעות.

33% מילדי תל-אביב נמצאים בגנים צבוריים, 13% מתוך 6000 ילדים בגיל בין 4 ל-6 נמצאים בגנים פרטיים, והחצי/מבקרים בגן. זוהי דלת העם. על-כן אין אנחנו צריכים לדבר על תקציב של מליון ל"י, כי הגנים הקיימים בשנת הש"ט עולים 859 אלף ל"י. בהם משתתפת הממשלה ב-30 אלף ל"י. אולם בגנים הצבוריים נמצאים בארץ 15.393 ילדים במערכת החנוך הכללית. 67.464 ילדים. היינו אחראי ילדי הגן מהווים במערכת החנוך 2%, 623.2. ממערכת החנוך שנחנת מטעם הממשלה היתה 80 אלף ל"י. אבל הבעיה לא נפתרת על ידי זה. המצוקה בגנים היא איומה, ודוקא בשביל דלת העם.

ד"ר בן-יהודה לא דבר, כפי הנראה בכונה, על כחות "הכנה", כחות

ילדי הגבולות וכו'. כל הילדים חשופים כח האלה, אם נכנים אותם לכחות ההכנה נדע מה אנחנו עושים. אם נבוא לדרוש בשביל הילדים האלה חנוך לא נוכל להצליח. אבל אם נקיים על יד כל בית-ספר כחות הכנה נוכל להגשים את מטרתנו ולהכניס ילדים אלה אחרי-כן לבתי הספר. אנו צריכים להתחיל בפעולה זו במחנות.

ג. ציזלינג: אני רוצה בתחילה דברי לבקש את משרד החנוך להציע חלק של חוקת חנוך ולא חוקת חנוך. אותו חלק יוגש לנו בחודשים הקרובים ואחרי-כן נקבל זוספות לפי מידת הצורך. השאלה הבוערת כרגע היא ההגשמה של חלק החוק בשנה הקרובה. לפי דעתי עלינו לתת להורים את זכות הבחירה בזרם הרצוי להם. בנוגע ללמודים עד גיל 15 ברצוני לומר שזה יפגע בחנוך ההכשרה של ילדינו. אני חושב שגיל 16 הוא גיל אשר מעבר לו יכולה להיות אקטיביות עצמית של הילד בבחירה עצמית של דרך זו או אחרת בחיים.

אני הייתי רוצה שמחלקת החנוך תבוא לפנינו בתכנית היסוד במסגרת גיל 16 כדבר שלם ולא גיל 15. המבנה יכול להיות שונה. אני למשל מאדארוצה כי כל בית ספר יהיה כפול. אני רואה ברצון גימנסיה אשר אליה צמודים כתות קטנות בכל זרמים ובכל סוגי הלמודים; מסבות חנוכיות, למודיות וחברתיות גם יחד. אני בעד נתינת זכות הבחירה להורים בזרם הרצוי להם. אינני מרוצה מהערת ד"ר בן-יהודה בנוגע לבתי-הספר הבלתי-רמיים. מי מגדיר את ביה"ה-הספר כבלתי-רמיים? אני אומר שההורים צריכים לפתור בעיה זו. בכל שנה יבחרו ההורים בזרם במידה שיהיו הורים אשר לא יהיה ברצונם לבחור בשום זרם זוהי שותם. צריך לספק לכל אב ואם את האפשרות לסנך את הילדיהם בדרך הרצויה להם. את זאת אני תובע עוד השנה, וזה אפשר להגשים. זה אינו עומד בספירה לחציב ולא לשום דבר אחר. זוהי חובה, על זה החליט הועד-הלאומי, על זה התליטה אספת הנבחרים, וזה לא הוגשם.

ביחס לשלבי ההגשמה אחם מציעים 5 שנים ולא 4 שנים. מי חליט בכלל שהמשלה תאט תחילים 4 שנים? המשלה החלה את קיומה במחצית הראשונה של שפת תש"ט. לגבי הלמודים, זוהי כבר שנה תמישית. אני כופר בהדרגתיות של ההגשמה, כי בתוך ארבעת השנים תאלה תלוי גם גדול היישוב. אם נדחה היום את ההגשמה איש מאתנו אינו יודע אם בעוד שנה וחצי נוכל להגשים זאת. ומי כמו הד"ר בן-יהודה יודע שאם קשה לרדוף אחרי ילדים אשר כבר לומדים יהיה קשה פא כמה לרדוף אחרי הילדים אשר עוד אינם לומדים.

למחלקת החנוך. צריכה להיות התאמה בין השניים, דוקא בקשר עם קליטת הנוער.

עליית הנוער עשתה בענין זה מפעל עצום וצריך בדרך זו ללכת עכשיו.

אני מסכים שאת ענין הגנים אין להשאות, אבל אני רוצה לומר שכאן יש

להבחין הבחנה יסודית. לא נתקדם בגבוש היישוב בארץ אם לא יהיו הגנים ^{בשטח} החנוך.

מאידך הייתי אומר שצריך להשאיר מקום שאינציטיבה פרטית.

אני חושב שבנוגע לשלבי הבצוע צריך להכניס בכל שנה/שתי כתות נוספות

ולא כחה אחת. אולי צריך לסדר ביחס לגנים חוק חירום.

ביחס להרשמה, יש להבחין בין שני דברים: בין זכות ההרשמה ובין שנוי

בכל שנה. לא יתכן שכל אב יצטרך להגדיר את עצמו בכל שנה מחדש. אם יעשה כך זה

עלול להרוס את כל מפעל החנוך בארץ, זוהי מהפכה הרסנית.

ר. כהן: אני רוצה לדבר על דברים קטנים לגמרי אבל בשבילי הם נראים חשובים.

מה יהיה גודל אותם גני הילדים מחוץ לגני העולים שהסעד תומך בהם?

הגנים האלה יסגרו. אנחנו הלכנו לאותם המקומות ונתנו את התמיכה לפתוח את הגן.

אני רוצה לדעת אם אתם חואגים לזה שמכתות האלה תקבלנה את התמיכה עד שתסדרו

ענין זה.

דובר כאן שצריך לתת הוראות למועצות המקומיות להעביר גני ילדים

לעירייה. לפי דעתי אם יעשה הדבר הזה יסגרו כמה גני ילדים. כי העירייה לא תתחיל

עכשיו לחמוך בגנים. לכן אני מבקשת לא לעשות זאת ולא להרוס שום דבר.

ברצוני לומר לחברים שישנם אצלנו בארץ מקומות אשר אין שם אפילו ועדה

ואין מי שיתן מסיים. יש צורך לפנות למניסטריון הפנים על חלוקה אחרת אדמיניסטרטי

בית שפוטיית של המקומות הנמצאים על הגבולות. אני רואה בדבר זה חשיבות רבה.

כאשר מדברים על ילדים מפגרים וכו' אני רוצה שיכללו בזה גם ילדים עורים,

חרשים ואלמאם.

אני חושבת שכבר כעת צריך לטפל בקשר לבנינים של בתי הספר.

בקשר להזנת ילדים אני חושבת שהרבה עשה הצבור כולו ואני רוצה שדבר זה

יודגש במיוחד. למשל בחיפה מחיק הצבור את רשת הזנת הילדים. עוד לפני שנה לא

יה ילד זקוק אשר לא קבל ארוחה שלמה גם ב סגרת בתי-הספר, גם במסגרת הגנים, כחוח וספות ובתי-הספר לנוער העובד. דבר זה נעשה ברוב רובו לא רק על-ידי תשלום ההורים, מיכת העירייה ותמיכת הקהילה. זה נעשה ברוב רובו על-ידי הצבור.

סמילנסקי: אני חושב שבין הישיבה הזאת ובין הישיבה הבאה, אם אפשרי הדבר, צריך לסדר בקור של ועדת החנוך במקומות שנמצאים בהם עולים.

יו"ר ש. פרסיצבר זה באמת חשוב ונשתדל לעשות זאת.

בנוגע לישיבה הבאה אני חושבת שאם תחבטל ישיבה המלאה ביום שלישי וכל לקיים את ישיבת הועדה.

גורי: בישיבה הקודמת עמדתי על-כך שמוכרחים לקבוע מועד קבוע לישיבת אחת הועדה. אני מציע לקבוע ישיבה אחת בשבוע, וישיבה שניה רק אם מוסכם שבאותו שבוע קיים שתי ישיבות.

יו"ר ש. פרסיץ: ישנן שלש הצעות: הצעה אחת לקיים את הישיבה ביום שני בבקר; הצעה שניה ביום שלישי אחת"צ; הצעה שלישית ביום חמישי בבקר.

הוחלט לקיים את הישיבה הבאה היום שני בשעה 10 בבקר.